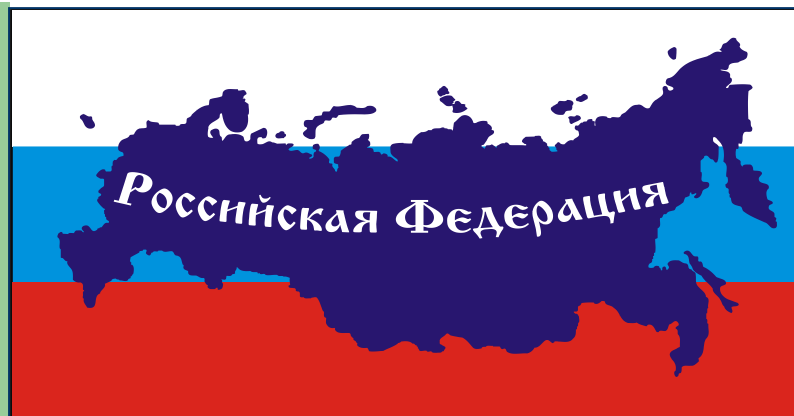

Politické problémy post- sovětského regionu

Geografie Ruska

- 17 000 000 km² (223x více než Česko)
- 141 000 000 obyvatel (14x více než Česko)
- 10 000 km od východu na západ
- 11 časových pásem
- v Evropě: nejvyšší hora, největší řeka, největší jezero, největší město

Co je vlastně Rusko?

- 80 % obyvatel - Rusové
- 160 dalších národů (Tataři, Čečeni)
- Oficiální jazyk - ruština (běžně používaná všemi národy)
- Rozlišení adjektiv: ruskij - rosijskij

Evropa nebo Asie?

- Evropská část - $\frac{1}{4}$ rozlohy, $\frac{3}{4}$ obyvatel, $\frac{3}{4}$ ekonomických aktivit
- Asijská část – obrovské nerostné a jiné přírodní bohatství (voda, dřevo)
- Ruská kolonizace Sibiře a Dálného východu x vliv asijských národů na evropskou část
- „Euroasijský“ a imperiální syndrom

Administrativní členění

- Federace s tradičně silně vyvinutou centralizací moci
- 85 jednotek – 22 republik, 46 oblastí, 9 krajů, 4 autonomní okruhy, 1 autonomní oblast, 3 federální města (27 jednotek na etnickém základě)
- 8 federálních okruhů formálně nadřazených všem jednotkám – Putinův nástroj kontroly moci v regionech - v čele stojí prezidentem jmenovaný zástupce

- Oblasts

- 1 - Astrakhan
- 2 - Chelyabinsk
- 3 - Ivanovo
- 4 - Kaluga
- 5 - Kemerovo
- 6 - Kostroma
- 7 - Leningrad
- 8 - Lipetsk
- 9 - Moscow
- 10 - Nizhny Novgorod
- 11 - Novgorod
- 12 - Oryol
- 13 - Penza
- 14 - Ryazan
- 15 - Samara
- 16 - Sverdlovsk
- 17 - Tambov
- 18 - Tula
- 19 - Ulyanovsk
- 20 - Vladimir
- 21 - Volgograd
- 22 - Voronezh
- 23 - Yaroslavl

- Republics

- 1 - Adygeya
- 2 - Bashkortostan
- 3 - Chechnya
- 4 - Chuvashia
- 5 - Ingushetia
- 6 - Kabardino-Balkaria
- 7 - Khakassia
- 8 - Kalmykia
- 9 - Karachay-Cherkessia
- 10 - Mari El
- 11 - Mordovia
- 12 - North Ossetia-Alania
- 13 - Tatarstan
- 14 - Udmurtia

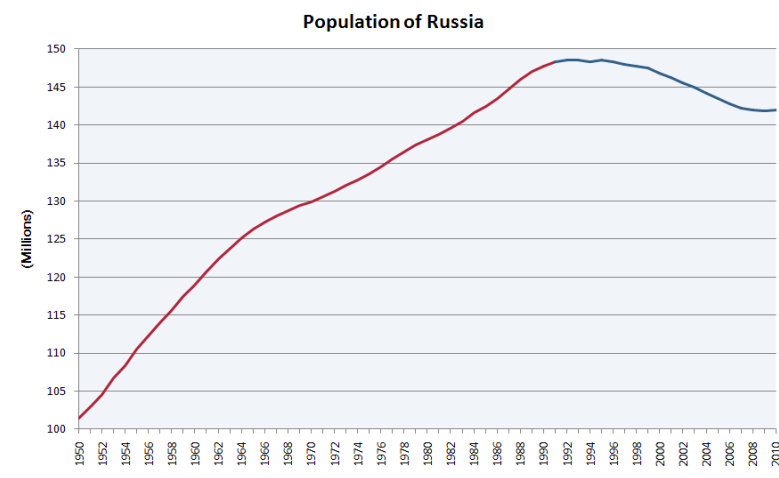
- Autonomous okrugs

- 1 - Ust-Orda Buryatia
- Krai**
- 1 - Stavropol
- Federal cities**
- 1 - Moscow
- Autonomous oblast**

Federální distrikty

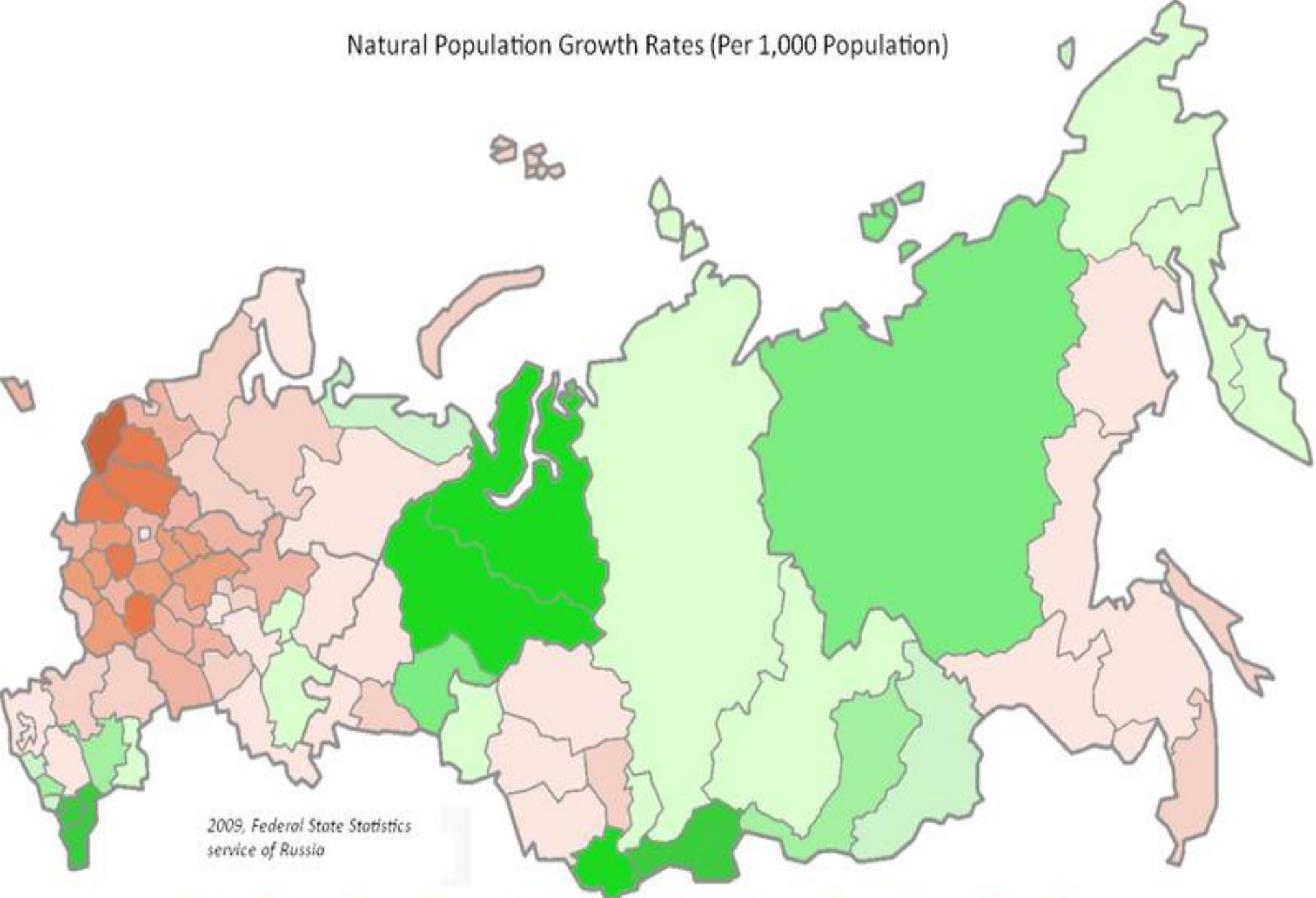

Demografie Ruska

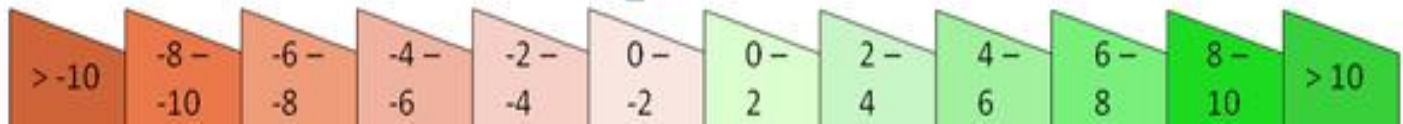

- **Demografická katastrofa** – dlouhodobý přirozený úbytek – nízká plodnost (1,54) alkoholismus, nehody, násilné trestné činy
- **Regionální diference** – ruské x neruské regiony – růst neruských národů a regionů
- Paradoxně **kladné migrační saldo** – reemigrace etnických Rusů, Kavkazané, Středoasijsci
- **Deurbanizace** (monofunkční a „zakázaná“ města) a vylidňování venkova x koncentrační proces do Moskvy a okolí
- **Ruská diaspora** (cca 20 mil.) v postsovětských rep.

Natural Population Growth Rates (Per 1,000 Population)

2009, Federal State Statistics service of Russia

Historické mezníky

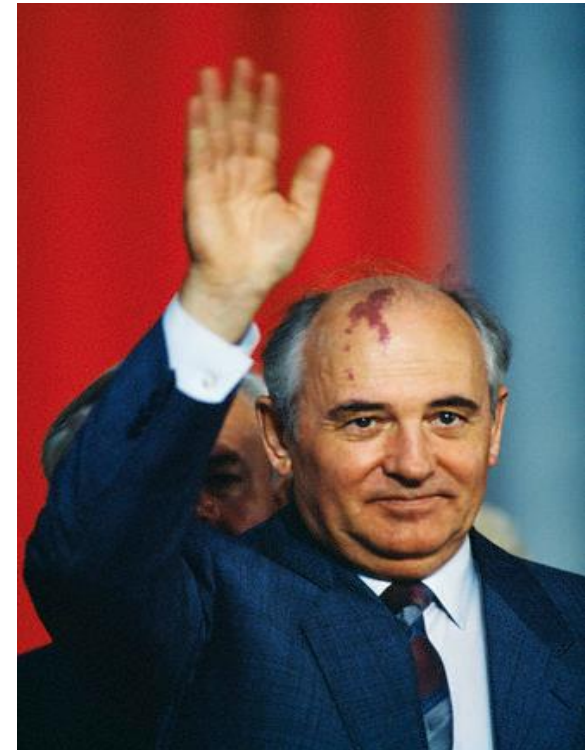
- Mongolské a tatarské invaze do konce 16. století
- Dynastie Romanovců (Petr I., Kateřina II., Alexandr II.)
- Bolševická revoluce 1917, občanská válka a vznik SSSR (1922)
- Světová válka a mírové konference (Teherán, Jalta, Postupim)
- Březen 1985 – **Michail Sergejevič Gorbačov** – počátek ekonomických a společenských reforem „Perestrojka“ a „Glasnost“
- Prosinec 1991 – rozpad SSSR

Koloniální říše a její růst

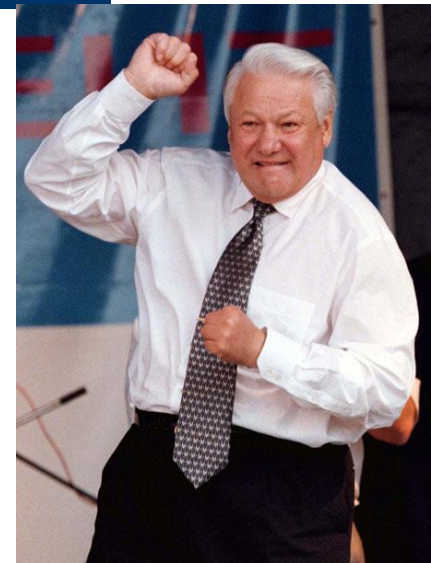
Rok 1991

- Srpen 1991 – neúspěšný puč konzervativních sil proti Gorbačovovi – vítězem „třetí strana“ - Boris Jelcin
- Prosinec 1991 – představitelé Ruska, Ukrajiny a Běloruska podepsali dohodu o **rozpuštění SSSR** a založení **Společenství nezávislých států (SNS)**
- Kromě Pobaltí členy SNS všechny „postsovětské republiky“ (v roce 2008 vystupuje Gruzie)

Jelcinovo Rusko (1991 – 1999)

- Prosinec 1991 - vznik Ruské federace - prezident **Boris Nikolajevič Jelcin** (*1931, +2007)
- Počátek **ekonomických reforem** vedoucích k tržnímu hospodářství (**Jegor Gajdar**) → hyperinflace, devalvace rublu, tunelování firem, nízké ceny nerostných surovin → finanční kolaps 1998
- Vznik **ruského oligarchismu** – bývalí bossové KSSS, Komsomolu a KGB „privatizují“ strategické podniky (Abramovič, Berezovskij, Chodorkovskij, aj.)

Jelcinovo Rusko

- **Politické reformy** – pokus o pluralitní demokracii
 - vzestup extremistických stran - komunisté (Zjuganov) a nacionalisté (Žirinovskij)
 - ústavní krize (podzim 1993) – spor Jelcina a parlamentu (Ruckoj, Chasbulatov) o moc, obsazení parlamentu speciálními jednotkami – začátek konce ruské demokracie
- **Administrativní reformy** – volná federace - „*vemte si tolik suverenity, kolik unesete*“
 - deklarace nezávislosti Tatarstánu a Čečenska → 1. rusko-čečenský konflikt (1994-96) „*potupa Ruska*“
 - vzestup regionálního despotismu (Moskva – Lužkov, Kalmycko – Iljumžinov, aj.)

Putinovo Rusko 1999 – 2..?

- Srpen 1999 - Jelcin jmenuje předsedu vlády **Vladimíra Vladimiroviče Putina** – šéfa **FSB** (ruské tajné služby) a bývalého důstojníka KGB
- Září 1999 začíná 2. rusko-čečenská válka
- Prosinec 1999 Jelcin rezignuje (půl roku před vypršením mandátu) – Putin se stává hlavou státu
- Březen 2000 – Putin vyhrává prezidentské volby
- Květen 2012 – Mocenská rošáda Putin - Medveděv

Putinovo Rusko

- Budování silné prezidentské pozice bez ohledu na ústavu a zákony – **autokracie či putinokracie**
- Omezení moci oligarchů (soud s Chodorkovským, exil Berezovského) a regionálních vládců (např. Lužkov) – eliminace politických konkurentů
- Omezování svobody slova a cenzura – likvidace nezávislých médií (NTV, TVS) i jednotlivých novinářů (Politkovskaja, Kašin)
- Omezení zbytků liberální demokracie – falšované volby (preference proputinovských stran - Jednotné Rusko, Spravedlivé Rusko), stíhání politických konkurentů (Kasparov, Javlinskij), zakazování protivládních demonstrací

Putinovo Rusko

- Oživení ruského patriotismu – glorifikace sovětské éry („kolaps SSSR byl největší tragédií Ruska“), snaha Ruska o velmocenské postavení, aktivní politika v „blízkém zahraničí“
- Státem řízený kapitalismus – dominance státem ovládaných firem (GAZPROM, ROSNĚFT, AEROFLOT, aj.)
- Ekonomická prosperita (s regionální i sociální diferenciací) založená na vysokých cenách nerostných surovin – jednostranně orientovaná ekonomická struktura

Ruská geopolitika

- Od poloviny 90. let snaha o restauraci velmocenského postavení
- Koncept „**blízké zahraničí**“ – území s převažujícími ruskými politickými a ekonomickými zájmy
- Podpora politických režimů loajálních ruským zájmům
- Ekonomický nátlak (přerušování či zdražení dodávek energetických surovin, obchodní embargo), politický a vojenský nátlak
- První zóna zahrnuje postsovětské republiky, druhá zóna bývalé sovětské satelity (např. Česko)

Vojenské intervence v blízkém zahraničí

Náhorní Karabach (1991- dodnes) – spor mezi Armény a Azery – ve prospěch Arménů

Podněstří (1991 – dodnes) – spor mezi ruskojazyčnou menšinou a Moldavany – ve prospěch menšin

Tádžikistán (1992 – dodnes) – občanská mezikmenová válka

Abchazsko a Jižní Osetie (1991 – dodnes) – spor mezi autonomními regiony a vlastní Gruzii – ve prospěch regionů

Jižní Osetie a Gruzie (srpen 2008) – eskalace konfliktu v Jižní Osetii

Krym a východní Ukrajina (jaro 2014 – dodnes)

Ekonomické intervence v blízkém zahraničí

- **Gruzie** (2003 – dodnes) – „růžová revoluce“ a protiruská zahraniční politika – embargo na dovoz gruzínských vín a dalších produktů
- **Ukrajina** (2004 - 2010) – „oranžová revoluce“, proevropská politika (NATO, EU), otázka Krymu – omezování dodávek energetických surovin
- **Estonsko** (2007) – kauza přestěhování „bronzového rudoarmějce“ – kybernetická válka, bojkot estonského zboží, omezení vzájemného obchodu
- **Bělorusko** (2009 -) – vyostření vztahů mezi Putinem a Lukašenkem – zdražení a omezení dodávek energetických surovin, „mléčná válka“ (embargo na dovoz běloruského mléka)

SNS – Společenství nezávislých států

- Ekonomicko-politická integrace založená v prosinci 1991 představiteli Ruska, Ukrajiny a Běloruska
- Postupně se přidaly jihokavkazské a středoasijské republiky (Turkmenistán má status přidruženého člena, Gruzie v roce 2008 vystoupila
- Platforma pro ekonomickou spolupráci, vzhledem k strukturálně podobně zaměřeným ekonomikám (těžba surovin) a dominanci Ruska jsou výsledky integrace slabé

Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti (CSTO)

- Původně „taškentská smlouva“ z roku 1992 je vojensko-politický pakt
- Členy jsou Rusko, Bělorusko, Arménie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Uzbekistán, Tádžikistán
- Krom úzké vojenské spolupráce (cvičení) se země zavazují nevstupovat do jiných vojenských integrací a vzájemně si pomoci v případě napadení
- Spolupráce při hlídání jižních hranic regionu (zejména drogových cest)

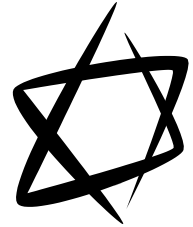

Šanghajská organizace pro spolupráci

- Vojensko-ekonomický pakt
- Včetně pozorovatelských zemí zahrnuje **třetinu populace planety**
- Jednací jazyk: **ruština a čínština**
- Spolupráce v boji proti terorismu, separatismu, pašeráctví
- Společná vojenská cvičení
- Ekonomická spolupráce – **cílem zóna volného obchodu**
- **Energetické projekty** -dohromady mají větší zásoby ropy než OPEC

SEVERNÍ KAVKAZ

- Národnostní jednotky součástí Ruské federace se statusem **republiky**
- Národnostně i religiózně rozmanitý region

slovanské (Rusové, Kozáci)
altajské (Karačajci, Balkarové)
kavkazské (Kabardinci, Čečeni)
íránské (Osetové)

křesťanství/pravoslaví (Rusové, Osetové)
křesťanství/arménská apoštolská církev
islám/sunitský (Karačajci, Čečeni, Avari)
islám/šíitský (Azerové)
judaismus

Ethnolinguistic Groups in the Caucasus Region

Caucasian Peoples

- 1 **Abkhaz**
Abkhaz
- 2 **A** **Adygey**
- 3 **Cherkess**
- 4 **Kabardin**
- 5 **G** **Georgian**
- 6 **Agul**
- 7 **Avar**
- 8 **D** **Dargin**
- 9 **J** **Lak**
- 10 **L** **Lezgin**
- 11 **Rutul**
- 12 **Ibasaran**
- 13 **Takhur**
- 14 **Veinakh**
Chechen
- 15 **Ingush**
- Other

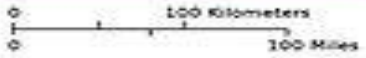
Indo-European Peoples

- 16 **a** **Armenian**
- 17 **Greek**
- 18 **K** **Kurd**
- 19 **O** **Ossetian**
- 20 **Blysh**
- 21 **R** **Russian**

Altaic Peoples

- 22 **Z** **Azeri**
- 23 **Balkar**
- 24 **Karachay**
- 25 **Kumyk**
- 26 **Nogay**
- 27 **T** **Tirkmen**
- 28 **Kalmyk**

Sparsely populated or uninhabited areas are shown in white

— Republic, oblast, or kray boundary

Historie etnických traumat

- **Ruská kolonizace Kavkazu** (19.století) – genocida čerkeských národů, permanentní čečenský odpor (povstání imáma Šamila)
- **Delimitace hranic a administrativní uspořádání** – národnostní hranice se nekryly s politickými (v zásadě nemožné), v jedné jednotce více národů
- **Sovětská národnostní politika** – rusifikace (porušování) a korenizace (preference „titulárního“ národa)
- **Stalinovy deportace** na konci války – vystěhování celých národů do střední Asie (Čečeni, Ingušové, Karačajci, Balkaři)

Politická mobilizace národů

- 1985 nástup **Gorbačova** a uvolnění poměrů – možnost otevírat „zakonzervovaná“ témata – etnická traumata
- **Požadavky** národů se lišily a stupňovaly – jazykové a kulturní (užívání jazyka, školy) ekonomické (zvýšení životní úrovně), politické (vyšší úroveň autonomie, nezávislost)
- 1992 postupně všechny jednotky podepsaly novou federální smlouvu (status republiky v rámci Ruské federace), vyjma Čečenska

Čečensko/Nochči

- Autonomní republika obývaná kavkazskými **Čečeny** (cca 1 mil., tj. 95 % populace)
- Silné **klanové vazby** (tejpy), silné religiózní cítění (islám – súfismus), ctění zvykového práva (krevní msta, ochrana hostů), hrdost a nepoddajnost
- Značná **geograficko-sociální polarizace** – horské vs. podhorské klany, venkov vs. město

Historická traumata

- Šamilovo povstání proti ruské kolonizaci (1820-64) – vznik legendy o „čečenských hrdlořezích“
- Stalinovy deportace na sklonku války (1944 - 1957) do Střední Asie (cca 0,5 mil. obětí)
- Sociální a politická deprivace v rámci SSSR („*host ve vlastním domě*“) – např. první čečenský představitel (Doku Zavgajev) až na konci 80. let, neúčast na rozdělení ropného bohatství, atd.
- Velká pracovní emigrace (Moskva, Leningrad) – vznik čečenských mafií

Katalytické události a konflikt

- Vysoký přirozený přírůstek a vysoká míra nezaměstnanosti
- Listopad 1990 – Čečenský národní kongres, do čela **Džochar Dudajev**
- Říjen 1991 – vyhlášení nezávislosti (později odmítnutí nové federální smlouvy)
- Silné osobní antipatie Dudajev – Jelcin
- Dudajevský autokratismus a klanová válka (1993-94)
- **Prosinec 1994** – „intervence“ ruské armády s cílem nastolit ústavní pořádek

Džochar Dudajev (1944-96)

- Narozen 1944 během deportací – zázrakem přežil, nikoliv však většina jeho rodiny
- 13 let prožil v kazašském exilu
- Velmi loajální „sovětský“ občan, pilot Sovětské armády – dosáhl hodnosti generál-major (jako jediný Čečen), vedl leteckou základnu v Estonsku
- Prosinec 1991 – zvolen prezidentem Čečenska (imponoval vojenskou kariérou) – přerod v nacionalistu – snaha sjednotit Čečeny
- Během války s Ruskem akcent na islám – vyhlášení džihádu (snaha získat spojence – mudžahedíny a petrodolary)
- Zabit laserem naváděnou střelou při hovoru satelitním telefonem

Rusko-čečenské konflikty

- **První válka 1994-96**
 - chaotické ostřelování **Grozného** ruskou armádou – obrovské civilní oběti (také ruskojazyčné menšiny)
 - **guerillový boj** čečenských skupin (s podporou mudžahedínů z celého světa)
 - **výpady Čečenů** do okolních regionů (Bud'jonovská nemocnice) – snaha o rozšíření konfliktu
 - enormní **demoralizace v ruské armádě** (běžně rozprodávala výzbroj protivníkovi)
 - skončila **mírovou dohodou z Chasavjurtu** (srpen 1996) – odchod ruské armády (přiznání porážky) a nastolení předválečného stavu (Čečensko de facto nezávislý stát)

Rusko-čečenské konflikty

- **Důsledek 1. války** – frustrace ruské společnosti z porážky (ztráta přes 5000 vojáků), zdevastovaná ekonomika Čečenska (ropný průmysl) - Rusko neplatilo obnovu
- Mezi lety **1996 – 99** probíhal mocenský boj mezi čečenskými klany (časté únosy, vydírání), vyhlášení práva šariíja, šíření wahhabismu, stát přestal prakticky fungovat
- Prezident **Aslan Maschadov** neměl pod kontrolou ozbrojené skupiny – časté výpady do okolních regionů
- Zklamání čečenské společnosti z vývoje

Rusko-čečenská válka

- **Druhá válka 1999 – 2009**
- Intervence ruské armády na příkaz Putina – záminkou výbuchy domů v Moskvě, Bujnasku a Volgodonsku (300 mrtvých) – „čečenská stopa“ (*kauza Litviněnko*)
- Blížící se prezidentské volby v Rusku
- Rychlé obsazení měst, nasazení speciálních jednotek, omezení pohybu nezávislých novinářů (*zavraždění Politkovské 2005*), obrovský počet civilních obětí (25 – 30 000)
- **Dosazení** promoskevské vlády – **Ahmed Kadyrov** (po jeho zavraždění syn **Ramzan**) – velmi nepopulární klan
- Odboj se stáhl do hor a po velkých ztrátách a diskreditaci nemá velkou sílu – **další nepokoje jsou však otázkou času!**

Severní Osetie

- Hlavní město **Vladikavkaz** – kozácká pevnost, brána na Kavkaz
- **Osetové** - íránskojazyční (většinou) pravoslavní křesťané s orientací na Rusko a Rusy
- **Ingušové** - muslimští Kavkazané; v roce 1944 vyhoštěni do stepí Střední Asie, po návratu odňata část území (**Příměstský okres**) ve prospěch Severní Osetie
- Postupné zhoršování vztahů – mezi lety **1992 – 94 konflikt** o zmíněné území; zásah ruské armády, dodnes problém nevyřešen
- **Beslanská tragédie** – pokus islámských fanatiků (Čečenů a Ingušů) o obsazení základní školy 1.9.2004, zásah ruských složek – 336 mrtvých (186 dětí); nové **etnické trauma**

Dagestán

- **Multinárodní** jednotka – tři desítky různých národů, etnik, etnografických skupin
- Nejpočetnější: **Avaři** (kavkaz., 800 tis.), **Dargové** (kavkaz., 450 tis.), **Kumykové** (turk., 380 tis.), **Lezgové** (kavkaz., 350 tis.), **Lakové** (kavkaz., 150 tis.), **Rusové** (120 tis.)
- Výrazná rodová a klanová roztržitost
- Spojovací článek **sunitský islám/súfismus**
- Ekonomicky a sociálně nejzaostalejší jednotka RF
- Míra urbanizace pod 50 %
- Snaha „kavkazských či muslimských“ radikálů destabilizovat křehké etnické vztahy – útoky na ruské úřady, dagestánské politiky, náhodné cíle

Ethnolinguistic Groups in the Caucasus Region

Caucasian Peoples

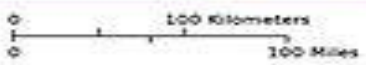
- 1 **Abkhaz**
Abkhaz
- 2 **A** **Adygey**
- 3 **Cherkess**
- 4 **Kabardin**
- 5 **G** **Georgian**
- 6 **Agul**
- 7 **Avar**
- 8 **D** **Dargin**
- 9 **J** **Lak**
- 10 **L** **Lezgin**
- 11 **Rutul**
- 12 **Tshabasaran**
- 13 **Tshakur**
- 14 **Veinakh**
Chechen
Ingush
- 15 **Other**

Indo-European Peoples

- 16 **a** **Armenian**
- 17 **Greek**
- 18 **K** **Kurd**
- 19 **O** **Ossetian**
- 20 **Blysh**
- 21 **Slavic**
Russian

Altaic Peoples

- 22 **Turkic**
Azeri
- 23 **Balkar**
- 24 **Karachay**
- 25 **Kumyk**
- 26 **Nogay**
- 27 **T Turkmen**
- 28 **Mongol**
Kalmyk

— Republic, oblast, or kray boundary